

31 Μαρτίου 2017

2017 στην αυγή ενός νέου κόσμου

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

The Economist

Εκδόθηκε με την αποκλειστική άδεια από τη:

hazlis & rivas

Ο Κόσμος το 2017

Πλανήτης Τραμπ

*Γράφει ο Ιωάννης Μήτσιος**

Το 2017 αναμένεται να είναι μια χρονιά επαναστατική, σε ότι ξέραμε μέχρι τώρα για τα διεθνή πολιτικά πράγματα. Ο πλανήτης εισήλθε σε μια νέα φάση της ιστορικής του πορείας, όπου νέες δυνάμεις έρχονται στο προσκήνιο και το επηρεάζουν αλλάζοντας το παγκόσμιο γίγνεσθαι.

Στο εξώφυλλό του, ένα από τα πιο γνωστά παγκοσμίως οικονομικά και πολιτικά περιοδικά, ο βρετανικός Economist, με εκατομμύρια αντίτυπα σε όλο τον κόσμο και με μεγάλη επιρροή σε χρηματοοικονομικά και πολιτικά κέντρα, προσπαθώντας να αποτυπώσει αυτό που έρχεται στον «Πλανήτη Τράμπ», δημοσιεύει στο εξώφυλλό του εννιά κάρτες από την σειρά των καρτών Ταρώ. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι κάρτες αυτές έχουν αποκρυφιστικό και αλληγορικό χαρακτήρα, εκπέμπουν μια συνωμοσιολογία και πολύ αίνιγμα και δεν είναι προϊόντα λαϊκών, περιθωριακών ή θρησκευτικών εντύπων που μπορεί να τους προσάψει κάποιος όπως γίνεται συνήθως. Εδώ μιλάμε για την ναυαρχίδα της παγκοσμιοποίησης, του διεθνούς νεοφιλελευθερισμού και της δυτικής οπτικής για τα διεθνή γεγονότα.

Τι σημαίνουν όμως όλα αυτά και πόσο σχέση έχουν με τις διεθνείς εξελίξεις; Αποτυπώνουν σε μεγάλο βαθμό τις αλλαγές, τους φόβους και τους κινδύνους που προκαλούνται από την ανάδυση νέων δυνάμεων στο παγκόσμιο προσκήνιο αλλά και τη ρευστότητα του διεθνούς πολιτικού κλίματος.

Το διεθνές περιβάλλον επιβαρύνθηκε τα τελευταία χρόνια από την άνοδο της ισλαμικής τρομοκρατίας, με την ανοχή και στήριξη της Δύσης, τις αποτυχημένες επεμβάσεις στη Μέση Ανατολή με τις ανατροπές καθεστώτων (αραβική άνοιξη κλπ) και τα εκατομμύρια αθώων θυμάτων που προκάλεσαν σε Συρία, Ιράκ, Λιβύη, Αίγυπτο κλπ, τις προσφυγικές ροές, αλλά και την επιβάρυνση των σχέσεων της Δύσης με τη Ρωσία (Ουκρανία, περικύκλωση NATO). Είναι ξεκάθαρο όπως πάντα, στις διεθνείς σχέσεις, ότι συμφέροντα και συσχετισμοί δυνάμεων συγκρούονται για την επιδίωξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερης κυριαρχίας και περιορισμού των αντιπάλων δυνάμεων.

Από την παγκοσμιοποίηση στην επιστροφή στα έθνη

Αυτό που διαφαίνεται διεθνώς είναι μια μάχη που διεξάγεται μεταξύ του μοντέλου της ιδεολογίας της παγκοσμιοποίησης και του φιλελεύθερου διεθνισμού (των ανοιχτών αγορών, της οργανωμένης μετακίνησης πληθυσμών, της πολυπολιτισμικότητας, της δημοκρατίας των πολιτών, του ρόλου των ΜΚΟ, της διεθνούς διακυβέρνησης, του αυξημένου ρόλου των πολυεθνικών, του τραπεζιτικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, της διαφορετικότητας, των ατομικών δικαιωμάτων και της θεοποίησης της τεχνολογίας), με τον παραδοσιακό

ρόλο των κυρίαρχων κρατών- εθνών (που βασίζονται στη δημοκρατική διακυβέρνηση (λαϊκή κυριαρχία), στην αμφισβήτηση του ολοκληρωτισμού της παγκοσμιοποίησης, στα όρια των ελεύθερων και ασύδοτων αγορών, στο σεβασμό των παραδόσεων, αξιών, εθίμων και τρόπου ζωής και στην θρησκευτική πίστη του). Αυτές οι τάσεις αποτυπώνονται και στο ρεύμα των εκλογικών αναμετρήσεων που ξεκίνησαν με το δημοψήφισμα στη Μ. Βρετανία, να αποχωρήσει από την ΕΕ, συνεχίστηκαν με την εκλογή Τράμπ και αναμένεται να κυριαρχήσουν στις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις στην Ευρώπη.

Η ισλαμική τρομοκρατία, οι προσφυγικές ροές και η αποτυχία του μοντέλου της παγκοσμιοποίησης να βελτιώσει την καθημερινότητα και να μειώσει τις ανισότητες των πολιτών, δημιούργησε νέες τάσεις στις δυτικές κοινωνίες που στρέφονται στον εθνοπατριωτισμό, στις ρίζες τους, στην ταυτότητά τους, στο συλλογικό τους υποσυνείδητο, στην θρησκεία τους και τέλος στην ανάγκη για την επιβίωσή τους, την ασφάλειά τους και την κοινωνική συνοχή.

Προεδρία Τράμπ

Η εκλογή στην προεδρία των ΗΠΑ, του Ντόναλντ Τράμπ και τα πρώτα μέτρα που υπέγραψε, αποτέλεσε και θα αποτελέσει ένα σοκ για τους σχεδιαστές του πλανήτη έως τώρα. Με το σύνθημα «Πρώτα η Αμερική», ο Τραμπ θέτει νέους κανόνες για τη μελλοντική θέση των ΗΠΑ στον κόσμο αλλά κυρίως για την εσωτερική πορεία των πραγμάτων στην ίδια τη χώρα του. Οι αποφάσεις των ΗΠΑ, ως κυρίαρχης πλανητικής δύναμης, θα επηρεάσουν και τις άλλες δυνάμεις, είτε θετικά είτε αρνητικά. Η ενίσχυση του αγγλοαξωνικού κόσμου (στήριξη της Βρετανίας μετά την αποχώρηση της από την ΕΕ), η ευθεία αμφισβήτηση του ηγεμονικού ρόλου της Γερμανίας, η επαναπροσέγγιση με τη Ρωσία, ο ρόλος του NATO, η δύσκολη σχέση με την Κίνα, η ταύτιση με τα συμφέροντα του Ισραήλ στη Μ. Ανατολή και κυρίως η αναθεώρηση των διεθνών συμφωνιών για το εμπόριο και την οικονομία είναι ίσως μερικές από τις μεγαλύτερες προκλήσεις διεθνώς της προεδρίας Τράμπ.

Ευρώπη

Η Ευρώπη το 2017 βρίσκεται στα πρόθυρα νευρικής κρίσης. Το όραμα των προηγούμενων γενεών για μια ενωμένη Ευρώπη της αλληλεγγύης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της σταθερότητας, της ασφάλειας, για το κοινό ευρωπαϊκό μας σπίτι, της οικονομικής ευημερίας δεν υπάρχει πια. Από την Πορτογαλία έως την Πολωνία και από την Δανία έως την Κύπρο οι 27 χώρες, που έμειναν αφού η Αγγλία ψήφισε αποχώρηση, συγκλονίζονται στην κυριολεξία από τις πολιτικές λιτότητας, τα χρέη, την ανασφάλεια, την ισλαμική τρομοκρατία, την ανεξέλεγκτη ροή προσφύγων, τον έλεγχο της Ευρώπης από τη Γερμανία, τις ελίτ των Βρυξελλών,

των τραπεζών και πολυεθνικών. Το πολιτικό κατεστημένο της Ευρώπης αναζητά την αλλαγή της Ευρώπης, μέσα στην αμηχανία, το φόβο, την αβεβαιότητα και την αγωνία για να μην πέσει η Ευρώπη σε χέρια ανερχόμενων δυνάμεων του λαϊκισμού, του εθνικισμού και των ακραίων όπως αυτάρεσκα δηλώνουν. Η πραγματικότητα είναι ότι οι άνεμοι της ιστορίας έχουν αρχίσει να τρέχουν και κανένας δεν μπορεί να τους σταματήσει. Από τον Ατλαντικό, το τσουνάμι της αλλαγής, θα επηρεάσει τις εκλογές στη Γαλλία, την Ολλανδία και την ίδια τη Γερμανία που είναι απίθανο να αντέξει τόσες συντονισμένες αλλαγές αλλά και επιθέσεις μέχρι τον ερχόμενο Σεπτέμβριο που είναι οι εκλογές. Η Γερμανία επίσης είναι και ο στυλοβάτης της ευρωζώνης που δεν ξέρουμε πόσο μπορεί να αντέξει μια πολύ πιθανή έξοδο της Ελλάδας στην αρχή, της Ιταλίας στην συνέχεια και κανείς δεν ξέρει τι μέλλει γενέσθαι.

Βαλκάνια-Τουρκία

Και να έρθουμε στη γειτονιά μας που μας ενδιαφέρει περισσότερο μιας και η πάλοι ποτέ «πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης», τα Βαλκάνια ετοιμάζονται να δικαιολογήσουν πάλι τον ιστορικό τους ρόλο. Εντάσεις και το ενδεχόμενο περιφερειακής σύγκρουσης είναι πολύ πιθανό να συμβεί και να συμπαρασύρει πολλές δυνάμεις στην περιοχή. Ήδη από το τέλος του 2016 τα πρώτα δείγματα της φωτιάς που σιγοκαίει άρχισαν να εκδηλώνονται. Η Σερβία έχει ανοιχτούς λογαριασμούς με το Κόσσοβο και τον αλβανικό εθνικισμό. Η ΠΓΔΜ είναι σε μόνιμη πολιτικά αστάθεια και ο αλβανικός εθνικισμός και αλυτρωτισμός για τη δημιουργία της «Μεγάλης Αλβανίας» είναι στην καθημερινή ατζέντα της αλβανικής κυβέρνησης. Η δημιουργία της Σερβορωσικής αμυντικής συμμαχίας, η αύξηση των στρατιωτικών δαπανών της Σερβίας και η στρατιωτική υποστήριξη των Σέρβων στους Ρώσους δείχνουν μεγάλη αποφασιστικότητα σε ενδεχόμενη ανάληψη στρατιωτικής δράσης. Τα πράγματα περιπλέκονται επικίνδυνα και με την ύπαρξη θυλάκων μουσουλμάνων τρομοκρατών του ISIS που επιστρέφουν στα Βαλκάνια και λειτουργούν στη Βοσνία, Κόσσοβο αλλά και Σκόπια και μπορούν ανα πάσα στιγμή να ενεργοποιηθούν σε πολεμικές επιχειρήσεις και αποστολές. Στα παραπάνω, αν συνυπολογίσουμε και τον παράγοντα Τουρκία, ως προστάτη των μουσουλμανικών πληθυσμών των Βαλκανίων και «των συνόρων της καρδιάς μας» κατά τον Ερντογάν, τότε έχουμε μεγαλύτερες εμπλοκές που θα φέρουν τις ΗΠΑ, το NATO και την ΕΕ σε φάση αναγκαστικής εμπλοκής με απρόβλεπτες συνέπειες.

Η επαναχάραξη των συνόρων στα Βαλκάνια που δεν είναι απίθανο να συμβεί δεν θα είναι μια αναίμακτη διαδικασία.

και ο ρόλος της Ελλάδας

Η Ελλάδα μπαίνει στη νέα χρονιά γεμάτη προβλήματα, αδιέξοδα, αγωνίες και μεγάλες αβεβαιότητες. Όλα τα παραπάνω που θα συμβούν στις ΗΠΑ, την Ευρώπη, στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή έχουν άμεσο αντίκτυπο στη θέση της χώρας και τις επιλογές της.

Η απειλή πτώχευσης, βίαιου Grexit, πολιτικής αστάθειας και κοινωνικής αναταραχής είναι γεγονότα που μπορεί να συμβούν και έχουν αποτυπωθεί σε αναλύσεις οίκων αξιολόγησης, δεξαμενών αναλύσεων (think tanks) κλπ. Αν προστεθούν σε αυτά και τα γεωπολιτικά γεγονότα, στη γειτονιά μας, οι άσχημες σχέσεις μας με την Τουρκία, που μπορεί να δημιουργήσουν θερμά επεισόδια και κρίσεις, το μεταναστευτικό-προσφυγικό, και το Κυπριακό τότε η χώρα μας και ο ελληνικός λαός θα πληρώσει τα επίχερα των επιλογών της.

Η Ελλάδα μετά από 7 χρόνια μνημονίων, σμπαραλιασμένη οικονομικά και πολιτικά, δεν μπόρεσε να αρθρώσει ένα σχέδιο εθνικής ανασυγκρότησης και ανάταξης των δυνάμεών της αλλά και ανασύνταξης της ίδιας της κοινωνίας. Το πολιτικό προσωπικό της χώρας αλλά και οι κάθε είδους ελίτ (ακαδημαϊκοί, δικαστικοί, εκκλησία, ΜΜΕ, επιχειρηματίες, κλπ) που διαχειρίστηκαν τις τύχες της Ελλάδας τις τελευταίες δεκαετίες, θα κριθούν υπόλογοι για τα καταστροφικά αποτελέσματα. Συνήθως μετά την καταστροφή έρχεται και η αναγέννηση και η αυγή του 2017 και των διεθνών εξελίξεων που ξεδιπλώνονται ταχύτατα γύρω μας θα απαιτήσει νέους σχηματισμούς, νέο πολιτικό προσωπικό αλλά και νέες συμμαχίες της χώρας.

Η Ελλάδα βρέθηκε και στο παρελθόν σε ανάλογες οριακές καταστάσεις, ακμής και παρακμής, καταστροφής και αναγέννησης που πάντα ήταν σε συνάρτηση με τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις και τάσεις. Για παράδειγμα το 1893 ο Τρικούπης είπε το «δυστυχώς επτωχεύσαμεν» και έφερε τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο (την Τρόικα της εποχής) και τέσσερα χρόνια μετά ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897, το επονομαζόμενο «Μαύρο '97» έφερε την ήττα της Ελλάδας (που οι Μεγάλες Δυνάμεις σταμάτησαν την Τουρκία στη Λαμία). Γεγονότα που όμως δεν εμπόδισαν λόγω την συγκυριών και των διεθνών εξελίξεων να συμβούν, όπως, ο Μακεδονικός Αγώνας, το κίνημα στο Γουδί, η έλευση Ελ. Βενιζέλου, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, να διπλασιαστεί η Ελλάδα και να διαλυθεί η Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η ήττα της ναζιστικής Γερμανίας και το τέλος της κατοχής στην Ελλάδα δεν θα συνέβαινε αν δεν γινόταν η απόβαση της Νορμανδίας με την αποφασιστική επέμβαση της Αμερικής στην δυτική Ευρώπη και της Ρωσίας στην ανατολική Ευρώπη.

Ας οπλιστούμε λοιπόν με υπομονή, αντοχές και καρτερία για την επόμενη φάση της

παγκόσμιας ιστορίας που θα είναι εξίσου ενδιαφέρουσα αλλά και σκληρή.

*πολιτικός επιστήμων- διεθνολόγος, Μ.Α Παν/μιου Northeastern Βοστώνης. Το άρθρο ανάλυση-πρωτοδημοσιεύθηκε στο τεύχος Ιανουαρίου '17 της μηνιαίας εφημερίδας «Στύλος Ορθοδοξίας».